

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

384(064)

Szerző:

M. A.

Cím:

Száz évvel ezelőtt nyílt meg
az első pesti iparkiállítás

Forrás:

Nemzeti Újság

Bn.

(Hely)

1942 VII. 26.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

"1842"

Személy

Helyszám

Száz évvel ezelőtt nyílt meg az első pesti iparkiállítás Irinyi János, a gyufa feltalálója csupán elismerő oklevelet kapott

Száz évvel ennekelőtte, 1842 augusztus végén fölötté mozgalmas, színes napokat látott a „két iker-főváros“, Pest és Buda közönsége. Szent István hagyományos pompával megtartott ünnepét augusztus 24-én fényes külsőségek mellett a Lánchíd alapkövének elhelyezése, ezt pedig másnap, 25-én a fiatal iparegyesület emlékeztetés kiállításának megnyitása követte, amely az első pesti, egyben az első magyarországi iparkiállítás volt; 29-én végül a jánosnapi vásár, az évenként négyszer tartott, európai hírű pesti vásárok egyike hozott rendkívüli élénkséget az egyre fejlődő, csinosodó főváros életébe.

Az iparegyesület gondolatát almási Balogh Pál vetette fel, aki világlátott, nagynevű, tudós orvos, az akadémia egyik legelső tagja volt; mint Széchenyi házi-orvosának és barátjának az a szomoru feladat jutott osztályrészéül, hogy öt Döblingbe vezető tragikus útján elkísérje. Angliában is megfordulván, „magával hozta onnan az 1836-ban alakult „Society for the diffusion of useful knowledge“ eszméjét és egy ilyen „Hasznos ismereteket terjesztő társaság“ meghonosítása

érdekében 1841 január 6-án Kossuth akkor indult „Pesti Hírlap“-jában felhívást tett közzé. E felhívás széles körben élénk érdeklődést keltvén, a közélet több előkelő, nagynevű szereplője, élén Balogh Pállal, mint ideiglenes elnökkel január 30-án egybegyűlt a Nemzeti Kaszinóban, hogy a terv megvalósításáról tanácskozzék: Eötvös József, Kossuth Lajos, Ráday Gedeon, Trefort Ágoston az első között jelentkeztek ott a tagok sorába. Ez ülés megbízásából Balogh Pál, Eötvös József és Szentkirályi Mór kidolgozzák az első „munkálati tervet“, amely kimondotta azt is, hogy a társulat Pesten egyszer egy évben, az augusztusi vásár folyamán hazai készítményekből nyilvános iparkiállítást fog rendezni. Am „műkiállítás“ — iparkiállítás — szükségességéről és hasznáról már előbb, február 20-án vezércikkben ír a „Pesti Hírlap“.

Több választmányi ülés előkészítő munkálatai után, amelyekben Balogh Pálnak messzehangzó szavakkal Kossuth és Fáy András voltak lelkes támogatói, 1841 szeptember 4-én a mai Országos Iparegyesület őse, az Iparegyesület Pest vármegye nagytermében rendkívüli ér-

deklődés mellett megtartotta első közgyűlését. Kimondván ezen a gyűlésen megalkulását, elnöké Batthyányi Lajost, igazgatóvá Luka Lajos „váltófeltörvény-széki királyi táblabíró“, aligazgatóvá pedig Kossuthot választotta meg.

Alig egy év elteltével, 1842 augusztus 25-én — pontosan száz évvel ezelőtt — a mainak helyén állott első vigadó, a „reoute“ kisebb termeiben, amelyeket Emerling, a bérlő, díjtalanul engedett át, 200 beküldött tárggyal megnyitotta a szeptember 21-én szép erkölcsi és anyagi sikerrel zárult „első magyar iparműkiállítás“. Napi 5—600, sőt vasárnaponként 1000 lévén a látogatók száma, a 10, illetve ünnepi 4 pengő krajcár szerény belépti-díjak az egyesület összes, nem csekély kiadásait megterítették.

A díjak — 5 arany, 13 ezüst, 24 bronz-érem és 31 dicsérő oklevél — az Iparegyesület december 26-án ismét a vármegyháza zsufolt nagytermében, Batthyányi Lajos elnöklete alatt tartott disz- közgyűlésen Kossuth hatalmas, másfél-órás beszéde folyamán kerültek kiosztásra. „Kossuth Lajos előadása — írta a „Pesti Hírlap“ — a jutalmazások indítókaira, de kivált a fontosabb iparágaknál műtani ismertetésekre, statisztikai adatokra s a jutalmazottak iparművelői érdemeinek eleven rajzára is kiterjeszkedett. A fáraécságos dolgozatot, mely e nemből hazánkban első vala s fontos adatot képezend honunk műipari történetéhez, a közönség mindvégig feszült figyelemmel hallgatta.“

A jutalmazottak sorában sok, részben jólismert, érdemes iparos és gyáros pati-

nás nevével találkozunk. Az öt aranyérmes Kiessling testvérek pozsonyi festék- és hamuzsigyára, gróf Schönborn munkácsi vasgyára, Hoffmann és fiai selyemgyára, a pesti Stearin-gyár és báró Vay Miklós debreceni salétromgyára osztottak; ezüst érmet többek között a fiumei papirgyár, Hoffmann és Maderspach ruszkabányai vasgyára, Cornides Lajos szepecsi szarunemű-gyára, Kirner pesti (szervitateri) puskműves, a gácsi posztógyár, a pesti József-hengermalom kapott; a herendi porcellángyárnak, különféle posztózáért a kassai szegénydolgozóháznak, Kuhinka testvérek Losonc melletti, katalinvölgyi üvegyárának bronzérem jutott. Egyik legérdekesebb adata e közgyűlésnek, hogy Irinyi Jánost, a foszforos gyufa feltalálóját, akinek 1840-ben az Ösz-, ma: Szentkirályi-utca és József-utca sarkán alapított gyára az első magyar iparkiállítás idejében második helyén, az Uri-, ma: Petőfi Sándor-utcában volt, „kénetlen gyufáért, dörzstaplóért és gyútoraiért“ mindössze dicsérő oklevélre érdemesítette a bírálóbizottság.

A közgyűlést, amelyet követőleg Batthyányi, az elnök, a Nemzeti Kaszinóban ünnepi vacsorát adott, Bezerédj István beszéde zárta be. Bezerédj, Tolna vármegye ékesszavu követe, Széchenyi és Kossuth egyformán lelkes hűve, minden általuk életre keltett egyesületnek áldozatkész, munkás tagja volt. A karzaton nagy számmal megjelent hölgyközönséget, közöttük Batthyányiné Zichy Antónia grófnőt és nővérét, Károlyi György grófnőt köszöntötte fel, kérve, hogy támogatassák a hazai ipart.

Nem történelmi, csak kulturtörténeti esemény volt az első magyar iparkiállítás: de mint ilyen, érdemes és érdekes arra, hogy most, százéves évfordulója alkalmából e néhány sorban fölidézzük emlékét.